

รายงานการวิจัย

เรื่อง

แนวทางการกำหนดนโยบายการจัดการข้อมูลวิจัยของมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย

The Research Data Management Policy Guidelines

in the Open Universities in Asia

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2560

(ประเภทการศึกษาทางไกล)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อเรื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการจัดการข้อมูลวิจัยของมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย
ชื่อผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน
ปีที่แล้วเสร็จ 2562

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของนโยบายการจัดการข้อมูลวิจัยของมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย 2) สังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีของนโยบายการจัดการข้อมูลวิจัยในมหาวิทยาลัยเปิดในต่างประเทศ และ 3) เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายของการจัดการข้อมูลวิจัยของมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและปฏิบัติงานด้านข้อมูลวิจัยของมหาวิทยาลัยเปิด 8 แห่ง ที่เป็นสมาชิกของสมาคมมหาวิทยาลัยเปิดแห่งอาเซียน จำนวน 16 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน รวมจำนวน 26 คน เครื่องมือการวิจัยคือ แบบบันทึกข้อมูลและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของนโยบายการจัดการข้อมูลวิจัยของมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย พบว่าทุกแห่งมีการจัดเก็บฐานข้อมูลวิจัยและฐานข้อมูลห้องสมุด ส่วนการจัดเก็บข้อมูลวิจัยในคลังสารสนเทศสถาบันมี 4 แห่งจากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 8 แห่ง และมีการเผยแพร่ข้อมูลผลการวิจัยในรูปวารสาร เอกสารการประชุมวิชาการ และรายงานการวิจัย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การเผยแพร่ข้อมูลวิจัย 2) ผลการสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีของนโยบายการจัดการข้อมูลวิจัยในมหาวิทยาลัยเปิดพบว่า องค์ประกอบของนโยบายการจัดการข้อมูลในมหาวิทยาลัยต่างประเทศส่วนใหญ่มี 5 ด้าน ได้แก่ ขอบเขต เป้าหมาย หลักการ บทบาทความรับผิดชอบ และคำจำกัดความ และ 3) แนวทางการกำหนดนโยบายของการจัดการข้อมูลวิจัยของมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย ประกอบด้วยการจัดตั้งคณะทำงานฯ พิจารณาในด้านหลักการ ความรับผิดชอบ ข้อกำหนดทางจริยธรรม ข้อกำหนดทางกฎหมาย และดำเนินการทำงานร่วมกัน โดยมีประเด็นหลักที่ต้องพิจารณาคือด้านลิขสิทธิ์ในการเผยแพร่ข้อมูลวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ควรกำหนดนโยบายการจัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลผลการวิจัยในระดับสถาบัน เพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงผลการวิจัยในระบบเปิด ในรูปแบบนโยบายการเข้าถึงข้อมูลแบบเสรี (Open Access Policy) และนโยบายข้อมูลวิจัย (Research Data Policy) ในระดับมหาวิทยาลัย โดยการตั้งคณะทำงานการจัดการข้อมูลวิจัย (Research Data Management) ในคลังสารสนเทศดิจิทัลตามมาตรฐานสากล สำหรับงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยและองค์การภาครัฐ

การกำหนดกรอบนโยบายการเข้าถึงข้อมูลแบบเสรีและการจัดการข้อมูลวิจัย สรุปได้เป็น 6 ด้าน พร้อมคำอธิบาย ดังนี้

1. ด้านหลักการ เป็นการเขียนคำอธิบายถึงลักษณะของข้อมูล ได้แก่

1.1 ข้อมูลที่เกิดจากกระบวนการวิจัยเป็นทรัพย์สินที่มีค่าขององค์กร ซึ่งชุดข้อมูล (datasets) เหล่านี้เป็นขององค์กรหรือมหาวิทยาลัย ยกเว้นมีการกำหนดทรัพย์สินทางปัญญาตามข้อตกลงอื่นหรือ นโยบายขององค์กร

1.2 ข้อมูลวิจัยจะต้องมีการจัดการเพื่อประโยชน์ของนักวิจัย องค์กรหรือมหาวิทยาลัย และสังคมโดยรวม เพื่อเพิ่มผลกระทบการวิจัยและการตีพิมพ์เผยแพร่ให้มากขึ้น

1.3 งานวิจัยทั้งหมดและวิทยานิพนธ์ขององค์กร/มหาวิทยาลัยต้องดำเนินการตามนโยบายนี้ ตามแผนการจัดการข้อมูลวิจัย

2. ด้านความรับผิดชอบของนักวิจัย มหาวิทยาลัย และองค์กร

2.1 ความรับผิดชอบของนักวิจัย

- นักวิจัยจะต้องรับผิดชอบต่อการจัดการข้อมูลวิจัยตามข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย และองค์กรที่ให้ทุนวิจัย

- นักวิจัยจะต้องเปิดเผยข้อมูลวิจัยให้เป็นข้อมูลเปิด (Open Data) ตามข้อกำหนดทางจริยธรรมและกฎหมาย

- เป็นความรับผิดชอบของนักวิจัยที่ต้องแน่ใจว่าข้อมูลวิจัยนั้นสนับสนุนผลการวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในคลังสารสนเทศเพื่อการจัดเก็บในระยะยาวและการเข้าถึง

- นักวิจัยต้องลงรายการข้อมูลวิจัยพร้อมเมตาดาตาในคลังสารสนเทศสถาบันหรือคลังสารสนเทศดิจิทัลเพื่อให้นักวิจัยอื่นค้นหาข้อมูลวิจัยนั้นได้

2.2 ความรับผิดชอบขององค์กร/มหาวิทยาลัย

- มหาวิทยาลัยจะต้องประสานกับผู้ให้ทุน ผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายการจัดการข้อมูลวิจัยเป็นนโยบายขององค์กร

- เป็นความรับผิดชอบของคณบดีหรือผู้อำนวยการที่ดูแลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ในการจัดการและเผยแพร่ผลการวิจัยโดยปฏิบัติตามข้อกำหนดของผู้ให้ทุนที่ระบุว่าต้องเผยแพร่ผลการวิจัย

- มหาวิทยาลัยต้องบริการการเข้าถึงบริการ การจัดเก็บ การสงวนรักษา งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่ทำภายใต้ชื่อหรือสังกัดองค์กร/มหาวิทยาลัย

- มหาวิทยาลัยต้องจัดฝึกอบรมและให้คำแนะนำตามนโยบายและแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการข้อมูลวิจัยและการสงวนรักษา

- ผู้บริหารองค์กร/มหาวิทยาลัย ผู้บริหารทางวิชาการและกลยุทธ์ คณะกรรมการการวิจัย คณบดีและผู้อำนวยการด้านวิชาการและวิจัยต้องรับผิดชอบต่อการบริหารการจัดการข้อมูล

3. ด้านข้อกำหนดทางจริยธรรม

ข้อกำหนดทางจริยธรรมในการวิจัยจะต้องได้รับการปกป้อง ตามนโยบายทางจริยธรรมขององค์กรหรือมหาวิทยาลัย รวมถึงจริยธรรมในมนุษย์

4. ด้านข้อกำหนดทางกฎหมาย

ข้อกำหนดทางกฎหมายของนักวิจัยแต่ละคนสัมพันธ์กับการจัดการข้อมูลวิจัยที่ครอบคลุมถึงมาตรการปกป้องข้อมูล และนโยบายทรัพย์สินทางปัญญา ที่ต้องมีการ Login เข้าสู่ระบบ

5. ด้านการเผยแพร่ข้อมูลวิจัย

5.1 การเข้าถึงข้อมูลวิจัยที่อยู่ระหว่างการทำวิจัยควรให้สิทธิเฉพาะนักวิจัยและทีมวิจัยเท่านั้น

5.2 การสนับสนุนข้อมูลวิจัยต้องเผยแพร่เมื่อมีการตีพิมพ์เผยแพร่ออนไลน์ โดยรายงานการวิจัยที่ตีพิมพ์จะต้องระบุขอความสิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูลวิจัย

5.3 การสนับสนุนข้อมูลวิจัยต้องจัดเก็บเป็นเวลานานเท่าที่งานวิจัยนั้นยังเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยอื่น ประมาณ 10 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของผู้ให้ทุน

5.4 องค์กรหรือมหาวิทยาลัยยอมรับว่าข้อมูลวิจัยอาจกำหนดโดยเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดการเข้าถึงด้วยเหตุผลต่างๆ โดยระบุไว้ในเมตาดาตา

5.5 การจัดเก็บข้อมูลวิจัยไว้ในคลังสารสนเทศสถาบันหรือคลังสารสนเทศดิจิทัล ควรปฏิบัติตามนโยบายการสงวนรักษาข้อมูลขององค์กรหรือมหาวิทยาลัย

6. ด้านการทำงานร่วมกัน

เป็นความรับผิดชอบของนักวิจัยแต่ละคนที่ต้องมั่นใจในความปลอดภัยของการทำงานร่วมกันในการจัดทำข้อมูลวิจัยภายใต้ชื่อของมหาวิทยาลัยที่สังกัด ทั้งในระหว่างกระบวนการทำวิจัยและภายหลังจากงานวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว